

CHRISTIAN HARLANG • AQQALUK LYNGE • HENRIK KARL NIELSEN

Retten til Thulelandet

DIKE

MIM

Efterskrift

Af Aqqaluk Lynge

Tvangsflytningen i 1953 af Inughuit-befolkningen i Uummannaq og den fornægtelse af deres kollektive ret til jagt- og fangstområderne, som oprindeligt folk, har nu i mere end 45 år været et pinefuldt, åbent sår.

Det er samtidig historien om et meget ubehageligt overgreb, ledsaget og efterfulgt af usandheder og fortielser, som den danske stat har betjent sig af. Overfor dette kom Inughuit til at stå svagt de gange efter 1953, hvor man selv gjorde forsøg på at få anerkendt sine rettigheder.

Personligt hørte jeg historien første gang, da jeg lyttede mens min far Hans Lynge, (1916-85) der var medlem af Grønlands Landsråd (1959-67) og Thules nyligt valgte repræsentant Peter Jensen (1914-93) diskutere sagen. På det tidspunkt havde far været i Thule i forbindelse med kongebesøget i 1960 og været overvældet af amerikanernes tilstedeværelse, men fortællingerne om flytningen i 1953 kastede en skygge over det idylliske billede vi vestgrønlandere normalt havde om "det yderste nord", Avanersuaq.

Myterne om en "frivillig" flytning lå tungt over sagen, indtil sagen kom på Landshøvdingens bord da Fangerrådet i 1959 besluttede at kræve erstatning. Thule var sammen med Østgrønland først i 1961 blevet en "ligeværdig" del af det øvrige Grønland ved nedlæggelsen af "inspektoraterne" i Nord og Øst.

Sagen blev først kendt i Danmark i 1985 ved udgivelsen af Jens Brøsted og Mads Fægteborgs banebrydende bog: "Thule - fangerfolk og militæranlæg". Bogudgivelsen blev fulgt op med Avanersuup Kommunias genfremsættelse af Fangerrådets erstatningskrav fra 1959/60. Kommunen engagerede bistand fra daværende advokat nuværende højesteretsdommer Per Walsøe. Det dokumentationsmateriale, som Brøsted og Fægteborg bragte frem, skabte omsider offentlig interesse om sagen og håb om, at retfærdigheden måske kunne være på vej til Inughuit, når Ziegler-udvalgets rapport blev færdig. Desværre måtte vi konstatere, at sagen endnu en gang blev søgt "fejlet ind under gulvtæppet".

Ziegler-udvalget skuffede med sin 1994-rapport ikke mindst befolkningen i Qaanaaq, som senere under statsministerens besøg i juli 1996 havde bevæget sig så langt ned i forventningsniveauet, at man tilbød denne at slutte det hele af med en undskyldning fra den danske stat, hvilket Nyrup Rasmussen afslog.

Den overvejende stemning i Qaanaaq var herefter, at problemet ikke kunne løses, men Uusaqqak Qujaukitsoq og jeg på ICC.'s vegne fik i efteråret 1996 kontakt med advokat Christian Harlang i København, der i 1986 havde anmeldt Brøsted og Fægteborgs bog til et juridisk tidsskrift, og som straks viste stor interesse for sagen.

Uden på forhånd at stille økonomiske krav, gennemførte han i løbet af ca. 2 måneder en grundig bearbejdning af sagens aspekter og fandt frem til de både grundlovmæssige, privatretlige og menneskerets relevante argumenter, som ville være til rådighed, og kunne på vegne af Hingitaq 53 og de øvrige sagsøgere den 20. december 1996 indlevere stævning til berømmelse ved Østre Landsret. Stævningen indeholdt krav om, at landsretten skulle sættes med tre dommere fra Vestre Landsret, hvilket der blev givet medhold i i begyndelsen af 1997.

Christian Harlang og hans medarbejder advokat Henrik Karl Nielsen fortsatte herefter sagen og foretog rejser til Thule Distrikt i foråret, sommeren og efteråret 1997, hvilket bragte nyttigt stof frem. Helt usædvanligt lykkedes det for advokaterne at overbevise de tre landsdommere om, at de måtte lade Østre Landsret sætte i Qaanaaq for at optage vidneforklaringer, der fandt sted i oktober 1997.

Det lykkedes også for advokaterne at modtage medhold fra myndighederne på kravet om fri proces, således at de forskellige omkostninger til sagen kan dækkes ind. Grundlaget for denne bevilling er den dygtigt gennemarbejdede stævning, uden hvilken man næppe var nået så langt.

Den indsats, som disse advokater har udvist, er af helt enestående generøs, juridisk kompetent og af meget indlevende art.

Det, at nogen i Danmark på denne måde har taget sig af sagen, er først og fremmest for Inughuit et stort held, men vil uden tvivl også være til lykke for det fremtidige forhold mellem Grønland og Danmark, der vil stå sig godt ved, at sagen om tvangsflytningen i 1953 og Inughuits fremtidige fangst- og jagtområder bliver løst på en ordentlig måde og så retfærdigt som muligt.

Thule - det yderste nord og Inughuit indtager en særlig plads i de fleste grøn-
lænderes hjerter. Fortællinger om menneskene fyldt med eventyr og vovemod,
beundret fordi de nåede Nordpolen før den hvide mand, de var slædekuske
for.

På et freelance-job for Danmarks Radio var jeg i Thule 1978. Qaavigarsuaq
(Miteq) Knud Rasmussens gamle rejsekammerat var netop død. Jeg mødte
familien, som var i den nedlagte boplads, Uummannaq, for at finde en
gravsten. Han havde trodset alle de militære restriktioner for at bosætte sig i
Moriusaq med udsigt til Thulefjeldet. I Qaanaaq traf jeg Qujaukitsoq Qujau-
kitsoq og hans kone Elisabeth, som jeg interviewede. Om flytningen sagde de
at det var "den store flugt" eller at de blev "smidt ud"!

Hvem kunne vide at ICC 20 år senere skulle indgå i et samarbejde med en for-
ening fra Thule, der kalder sig "Hingitaq 53" - de udstødte - hvis formand hed-
der Uusaqqak Qujaukitsoq og søn af Qujaukitsoq.

Aqqaluk Lynge
Præsident
Inuit Circumpolar Conference

Nuuk, Februar 1999.